

Henk Volberda over sociale innovatie: "Slimmer werken slaat aan. Anders organiseren en managen is lastig"

Hoe staat het met sociale innovatie in Nederland nu het crisis is? Die vraag stelde socialeinnovatie.nu aan professor dr. Henk Volberda, wetenschappelijk directeur van INSCOPE, een inter-universitair expertise centrum van de Erasmus Universiteit, Universiteit Maastricht, TNO en de Universiteit van Amsterdam op het gebied van innovatie, en hoogleraar Strategisch Management aan de Erasmus Universiteit. Volberda: "Ik zou zeggen: sociale innovatie, nu nog meer. Maar, ik moet helaas constateren dat het neerkomt op: sociale innovatie, nu nog minder." Volgens Volberda willen werkgevers en werknemers best afspraken maken over slimmer werken. "Dat raakt aan de rand van bedrijven en daar zie je wel verandering. Echter, in de kern die draait om anders organiseren en dynamisch managen verandert er niets."

Hoe vaak wordt de crisis niet voorgesteld als een kans voor organisaties om innovaties en veranderingen eindelijk door te drukken? Aan de noodzakelijke sense of urgency zou bij een crisis geen gebrek moeten zijn. Echter, de vraag is of Nederlandse bedrijven de innovatiehandschoen nu oppakken. Bij INSCOPE draait de onderzoeksmachine op volle toeren. In oktober worden de uitkomsten weer bekend gemaakt over het concurrentievermogen van Nederlandse bedrijven. Cijfers heeft Volberda nog niet, maar tendensen die van invloed kunnen zijn op de uitkomst bespeurt hij wel degelijk.

Kosten drukken

Henk Volberda: "Wat je heel sterk ziet is dat bedrijven maatregelen nemen die gedreven worden door kostenreductie. Zo worden momenteel in verhoogd tempo bedrijfsonderdelen overgeheveld naar lage lonen landen. Jeroen van der Veer, de topman van Shell, zei onlangs dat door de crisis de verplaatsing van economische activiteiten tussen de continenten versneld plaatsvindt."

De betrokkenheid bij Nederlandse bedrijven op het gebied van sociale innovatie valt volgens Volberda momenteel samen te vatten onder het kopje 'productiviteitsverhoging'. "Dat komt in de praktijk neer op maatregelen om slimmer te werken. Variabele werktijden, thuiswerken om verkeerscongesties te omzeilen, zelf roosteren. Op die vlakken zie je een toenemende disseminatie. Dat is op zich goed, maar het raakt slechts de randen van bedrijven omdat het gaat over de manier waarop je invulling kunt geven aan organisatievernieuwing. In de kern van bedrijven gaat het echter om anders organiseren en dynamisch managen. Maar, in de kern verandert er niets, terwijl het wel van belang is dat ook daar iets verandert. Slimmer werken wordt pas echt slimmer als het leidt tot een andere manier van organiseren en managen."

Interbellum

Volgens Henk Volberda verkeert Nederland momenteel 'in een soort interbellum'. "We hebben nog niet echt afscheid genomen van het Angelsaksische model, maar Rijnlands is het ook niet. Nederland had de Anglo-Amerikaanse manier van managen met zijn kwartaalhorizon en shareholder value vrij snel geïmplementeerd, maar de korte termijn impulsen van dat model zijn niet erg bevorderlijk voor lange termijn duurzaamheid. Die omslag maak je als er een sense of urgency is en blijkbaar wordt die nog niet afdoende gevoeld."

Er zijn landen, zo meent Volberda, waarin de overheid sterk het voortouw neemt. "Obama zet fors in op R&D en onderwijs. Ook Angela Merkel investeert flink in onderzoek en ontwikkeling. Het verleden leert dat anticyclisch investeren loont. Je ziet het aan het duurzame succes van het Finse model dat het zo werkt. Juist de Finnen hebben anticyclisch en blijvend geïnvesteerd in R&D, onderwijs, maar ook in management- en organisatievernieuwing. Wij laten dat in Nederland allemaal door bedrijven zelf bepalen. Het InnovatiePlatform heeft een 10.000 Bedrijvenplan voor innovatie, maar deelname is op vrijwillige basis."

Agenda

Slimmer werken is een thema dat door de polder omarmd is. Henk Volberda: "Dat valt goed bij de bonden en de werkgevers. Maar anders organiseren en dynamisch managen past niet in de polder. Het staat dan ook niet op de agenda. Zoiets als nanotechnologie gaat over miljarden en daar valt over te praten. Extra investeren in sociale innovatie gaat over twee of drie miljoen en dan is het antwoord 'nee.' Bedrijven trekken zich terug en het lijkt erop dat sociale innovatie minder dan ooit van belang is, terwijl de crisis vraagt om sociale innovatie, meer dan ooit."